

Barn- och utbildningsförvaltningens riktlinjer för mottagande av nyanlända barn och elever i förskola, grundskola och gymnasium

Innehåll	sida
Inledning	s 3
Definitioner	s 4
Nyanlända barns rättigheter	s 5
Kommunens skyldigheter	s 6
Resurscentrum för nyanlända	s 6
Mottagande i förskolan	s 7
Mottagande i förskoleklass och åk 1	s 7
Mottagande i grundskolan åk 2-9	s 8
Särskild undervisningsgrupp och åtgärdsprogram	s 8
Mottagande i gymnasieskolan	s 9
Studiehandledning och undervisning i modersmålet	s 9
Skolornas skyldigheter	s 10
Kontaktuppgifter	s 10

Inledning

Huddinges skolor och förskolor har tagit emot nyanlända barn i mer än 40 år, från olika delar av världen. Människor har sökt sig hit i hopp om arbete och ett bättre liv, ibland på flykt undan krig och katastrofer. Medarbetare i våra verksamheter har lagt ned mycket engagemang och arbete på att ge dessa barn och deras familjer ett gott mottagande.

Skolverket kräver att kommunerna ska ha enhetliga rutiner och riktlinjer för hur man organiserar mottagandet i skolorna (se ”Allmänna råd för utbildning av nyanlända elever”). Riktlinjerna ska vara ett stöd till verksamheterna och förtydliga nödvändigheten av olika individanpassade lösningar. All berörd personal i kommunen ska känna till och ges förutsättningar att följa riktlinjerna och dess intentioner. I Huddinge har vi valt att även inkludera förskolan i våra riktlinjer, även om detta inte uttryckligen krävs från Skolverket.

Skolverket anger även vad som åligger varje skolenhet. Detta preciseras i slutet av detta dokument.

Skolinspektionen framhåller i en rapport (2010:16) att högt ställda förväntningar på eleverna är en framgångsfaktor. Samtidigt konstateras att skolan har lätt att sänka förväntningarna på de som inte har svenska som modersmål, ett synsätt som motiveras av förståelse och omtanke. I Huddinge ser vi det som viktigt att ha höga förväntningar och att utmana de flerspråkiga barnen i deras lärande.

Huddinges yttersta mål med dessa riktlinjer är att alla barn och elever ska ges samma möjligheter. Alla barn och föräldrar ska känna stolthet och trygghet i mötet med våra förskolor och skolor. På det sättet bidrar riktlinjerna till en demokratisk samhällsutveckling och till Huddinge kommuns målsättning om ett hållbart samhälle.

Definitioner

Nyanlända elever: elever som anländer nära skolstarten eller under sin skoltid i grundskolan, gymnasieskolan eller särskolan och som inte har svenska som modersmål och som bristfälligt eller inte alls behärskar det svenska språket. De vistas i Sverige på olika villkor.

Nyanlända förskolebarn: barn vars föräldrar inte uppehållit sig mer än två år i Sverige. Föräldrarna har inte svenska som modersmål och talar bristfälligt eller inte alls svenska. Familjen vistas i Sverige på olika villkor och under olika förhållande.

Asylsökande: den som själv tagit sig till Sverige och begärt skydd mot förföljelse, men som inte har fått sin ansökan prövad av Migrationsverket och/eller migrationsdomstol. Asylsökande har inte skolplikt, men rätt till skola.

Flykting: den som har beviljats uppehållstillstånd därför han/hon har välgrundade skäl att frukta förföljelse i sitt hemland.

Ensamkommande barn: asylsökande barn under 18 år som kommer till Sverige utan legal vårdnadshavare.

Gömnda barn: barn och ungdomar vars familjer har fått avvisnings - eller utvisningsbeslut och som håller sig gömda för att inte bli avvisade.

Papperslösa barn: barn och ungdomar som aldrig sökt uppehållstillstånd i Sverige och därför aldrig har registrerats hos Migrationsverket.

Förberedelseklass: Särskild undervisningsgrupp där nyanlända elever i grundskolan får introduktion och grundläggande svenskundervisning.

Språkintruktionsprogram: Gymnasieprogram för ungdomar som nyligen har anlät till Sverige. De saknar de godkända betyg som krävs för behörighet till ett nationellt program och behöver en utbildning med tyngdpunkt i det svenska språket för att gå vidare i gymnasieskolan eller till annan utbildning.

Modersmål: Det språk som barn lär sig först, förstaspråk. En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk om språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet och eleven har goda kunskaper i språket. Förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål (skollagen 2010:800).

Studiehandledning på modersmål: Handledning i de olika skolämnena på elevens modersmål. En elev skall få studiehandledning på sitt modersmål, om eleven behöver det (skolförordningen SFS 2011:185, gymnasieförordningen SFS 2010:239).

Nyanlända barns rättigheter

FN:s barnkonvention

I barnkonventionen avses med barn varje människa under 18 år, om inte barnet blir myndigt tidigare enligt den lag som gäller barnet (artikel 1). Konventionsstaterna, dvs alla länder som skrivit under konventionen, ska respektera och tillförsäkra varje barn inom deras jurisdiktion¹ de rättigheter som anges i denna konvention utan åtskillnad av något slag, oavsett barnets eller dess föräldrars eller vårdnadshavares ras, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, handikapp, börd eller ställning i övrigt (artikel 2).

Konventionsstaterna erkänner barnets rätt till utbildning (...) som ska syfta till att utveckla barnets fulla möjligheter i fråga om personlighet, anlag, och fysisk och psykisk förmåga (artikel 28, 29).

Alla barns rätt till skola i Sverige

Med några få undantag gäller samma bestämmelser för nyanlända elever som för alla andra elever i skolan. Några bestämmelser reglerar rätten till skolgång och utbildningens innehåll för bland annat asylsökande elever. Bortsett från dessa undantag gäller alla skolförfattningar för de nyanlända eleverna. Speciellt betydelsefulla är de bestämmelser som gäller skolans likvärdighet, elevens tillgång till utbildning och särskilt stöd samt utbildningens anpassning till elevens individuella behov och förutsättningar (Skolverket, allmänna råd 2008).

Detta inbegriper:

- Flyktingbarn
- Barn som har fått uppehållstillstånd
- Asylsökande barn- och ungdomar upp till 19 år
- Barn till EU-medborgare eller barn till medborgare i Norge, Island och Liechtenstein.
- Barn till utlänningar som söker uppehållstillstånd av andra skäl t.ex. familjeanknytning och arbetskraftsinvandrare som inte är EU-medborgare.

¹ Jurisdiktion är det territorium där respektive stats lag gäller

Kommunens skyldigheter

I Skolverkets ”Allmänna råd för utbildning av nyanlända elever” (2008) preciseras kommunens och skolornas skyldigheter. Råden bör följas om inte kommunen och skolan kan visa att utbildningen genomförs på andra sätt som leder till att kraven i bestämmelserna uppnås.

Huddinge kommun ska därför:

- ha riktlinjer som förtydligar nödvändigheten av individanpassade lösningar,
- se till att riktlinjerna är kända av förskolans och skolans personal,
- ha lättillgänglig information om hur man ansöker om plats i förskola och skola,
- verka för att samarbetet mellan olika berörda parter i närsamhället utvecklas,
- inventera behovet av och tillgången på modersmållärare och lärare i svenska som andra språk,
- följa upp i vilken utsträckning ovanstående behov har kunnat tillgodoses,
- vid behov samordna resurser mellan kommunens skolor,
- utvärdera effekterna av de kommunala riktlinjerna,
- identifiera behov av och samordna kompetensutveckling för den personal som har hand om utbildning.

Resurscentrum för nyanlända inom förskola och skola (RCN).

RCN är en stödfunktion inom barn-och utbildningsförvaltningen med uppdrag att:

- samordna mottagandet av nyanlända elever i förskolan, grundskolan och gymnasiet,
- medverka i enheternas kartläggning av barnens och elevernas förutsättningar,
- initialt svara för elevhälsans psykosociala och medicinska stöd till de nyanlända eleverna,
- utvärdera verksamheten för att förbättra mottagandet och stödet,
- för förvaltningens räkning samverka med andra aktörer inom och utanför kommunen,
- för förvaltningens räkning samla och sprida kunskaper om lagar, bestämmelser och ny forskning i ämnet,
- verka för fortbildning till förskole-och skolpersonal, i dessa frågor.

På RCN arbetar bland annat kuratorer och en skolsköterska. Kuratorerna arbetar med det psykosociala stödet på förskola, grundskola och gymnasium och de kan också ge konsultationer till personalgrupperna. Skolsköterskan ansvarar initialt för de nyanlända elevernas skolhälsovård och kallar till hälsobesök. Syftet är att kartlägga elevens aktuella hälsostatuts, medicinering, vaccinationer med mera. Vid behov ordnas tid hos skolläkare för bedömning och eventuella remisser för vidare undersökningar.

Önskvärt är att hälsobesöket kombineras med det första kuratorsamtalet, för att undvika att eleven och föräldrarna ska behöva upprepa sin historia flera gånger, till olika personer. Förskolebarn, 1 till 5 år, ingår inte i skolsköterskans uppdrag men hon kan hänvisa dessa barn till barnhälsovården. För barn i behov av särskilt stöd samarbetar RCN med elevstödsorganisationerna inom förskolan och grundskolan och med elevhälsoteamen på respektive gymnasium.

Mottagande i förskolan

Huddinge erbjuder barn i förskoleåldern (1-5 år) placering i förskola eller pedagogisk omsorg (familjedaghem i kommunal eller fristående regi). Som vårdnadshavare finns möjlighet att välja förskola för barnet. Ansökan görs via webben och i kontakt med placeringsassistent eller RCN som redan i detta skede kan ge råd, stöd och information till vårdnadshavare/förälder gällande ansökningsförfarande samt om förskolor och familjedaghem.

RCN:s kännedom om barnet och eventuella behov kan ske på olika sätt:

- Vid kontakt med RCN kan barn mellan 1-5 år uppmärksammas.
- I samband med ansökan och placering. Placeringsassistenterna kontaktar RCN när de får kännedom om barn med tillfälligt personnummer.
- När barnet har börjat i förskolan kan pedagogerna kontakta RCN för råd, stöd och handledning för barnet.

När ett nyanlännt barn blir känt hos RCN, exempelvis via förvaltning, förskola, familjecentraler eller öppna förskolor, erbjuds vårdnadshavarna ett samtal med kurator på RCN. Syftet är att göra en kartläggning av barnets situation och eventuella behov av stöd och stimulans.

Information som framkommer vid samtalet och är av sådan karaktär att det gynnar barnets utveckling och lärande förs i samverkan med vårdnadshavare vidare till förskolan. RCN:s kuratorer kan erbjuda fortsatt stöd till barnet och till pedagogerna på förskolorna. Eventuella andra stödinsatser som barnet eller familjen efterfrågar kan antingen RCN erbjuda, eller informera om vart vårdnadshavaren kan vända sig. När det gäller förskolebarnens hälsa hänvisas föräldrarna till barnhälsovården eller barnavårdscentralen.

Riktlinjer för hur Huddinges förskolor ska arbeta med språkutveckling finns i skriften "Bada i språk".

RCN erbjuder kontinuerlig fortbildning för medarbetare i förskolan om vad det innebär att komma som nyanländ till Sverige, Huddinge kommun och förskolan. RCN ska även ha beredskap att vid akuta behov, som exempelvis vid större flyktingströmmar, ordna utbildning och informationsmöten om vad det kan innebära att ta emot barn och familjer som kommer från traumatiserande omständigheter.

Mottagande i förskoleklass och årskurs 1

Vi erbjuder alla barn som ska börja i förskoleklass eller årskurs 1 en plats i en av Huddinges kommunala skolor. Man kan alltid önska vilken skola man vill ha, i mån av plats. Ett mål är att alla barn ska ha gångavstånd till skolan.

När ett nyanlännt barn söker plats i förskoleklass eller årskurs 1, blir man först erbjuden samtal på RCN med kurator och skolsköterska. Där görs en hälsoutredning och en kartläggning av barnets förutsättningar. En bedömning görs, tillsammans med mottagande rektor, om vilken placering som är optimal för barnet. RCN finns kvar som ett stöd för familjen och lärarna den första tiden.

Familjen informeras om att vi har särskilda undervisningsgrupper, så kallade förberedelseklasser och i vilka skolor de finns. Om barnet placeras i förberedelseklass tar rektorn ett beslut om anpassad studiegång och ett åtgärdsprogram upprättas (se nedan om åtgärdsprogram).

Mottagande i grundskolan årskurs 2-9

Elever i dessa åldrar som söker skolplats får ett förslag från RCN om särskild undervisningsgrupp i form av förberedelseklass. Skolstart ska ske inom en vecka från det ansökan inkommit. I samband med det bjuder mottagande skola in föräldern till ett introduktionssamtal. Läraren ansvarar för den pedagogiska kartläggningen, RCN:s skolsköterska för den medicinska och RCN:s kurator för en kartläggning av elevens förutsättningar. RCN finns kvar som ett stöd för familjen och lärarna under den första tiden.

Rektor fattar beslut om anpassad studiegång och ett åtgärdsprogram upprättas, som syftar till att eleven ska kunna gå i ordinarie klass. Om de nyanlända eleverna uppnår en förväntad progression räcker det att åtgärdsprogrammet följs upp i samband med elevens utvecklingssamtal. Om eleven däremot uppvisar behov av särskilt stöd i annan form och grad behöver åtgärdsprogrammet aktivt följas upp.

Eleven har rätt att i likhet med andra elever få skriftliga omdömen i de ämnen som han/hon har undervisats i.

Särskild undervisningsgrupp och åtgärdsprogram i grundskolan

Syftet med placering i särskild undervisningsgrupp i form av förberedelseklass är att förbereda eleven för en skoltillvaro i en ordinarie klass. Eleven och dess föräldrar ska vara bekanta med, och känna sig trygga i, det svenska skolsystemet. Elevens svensk-kunskaper ska vara så bra att han/hon kan följa undervisningen.

Forskning påvisar att det finns en risk att elever som går länge i förberedelseklasser tappar ämneskunskaper de haft med sig från hemlandet. Det är därför viktigt att undervisningen bedrivs allsidigt och inte bara fokuserar på svenskinläring. För undervisning i andra ämnen har eleven rätt till studiehandledning på sitt modersmål, om det behövs.

När rektor beslutar att eleven ska placeras i förberedelseklass och ha anpassad studiegång ska besluten dokumenteras och åtgärdsprogram upprättas. Åtgärdsprogrammet ska syfta till att eleven, utifrån sina förutsättningar, så snart som möjligt fullt ut ska kunna gå in i ordinarie klass. Målsättningen är att detta ska kunna ske efter högst ett år. Inom den tiden ska resultaten följas upp och utvärderas. Om eleven har behov av att gå kvar i förberedelseklassen ytterligare tid görs en bedömning om en separat pedagogisk utredning behöver göras eller om den samlade dokumentationen räcker, samt om ett nytt åtgärdsprogram behöver utarbetas. I skollagens kapitel 3 och 28 finns direktiven om åtgärdsprogram, anpassad studiegång, placering i annan undervisningsgrupp samt att denna form av beslut kan överklagas.

Mottagande i gymnasieskolan

Eleven kallas först till RCN för kartläggning. Denna pågår i högst två veckor innan eleven erbjuds plats på en skola. Skolsköterska ansvarar för den medicinska bedömningen och kuratorn för en utredning av eventuella behov av psykosocialt stöd. En lärare kartlägger elevens kunskaper i svenska och andra ämnen.

Efter en sammanfattande bedömning tas kontakt med lämplig gymnasieskola. Kartläggningen av elevens kunskaper och behov av särskilt stöd lämnas över till mottagande skola där individuella studieplaner upprättas. En validering av elevens betyg från hemlandet görs av skolans rektor. Om det framgår av ett betyg från hemlandet att eleven har kunskaper som motsvarar betyget E, kan rektorn sätta det betyget utan ytterligare prövning.

Språkintrouktion finns på Sågbäcksgymnasiet, Huddingegymnasiet och Östra gymnasiet. Syftet är att ge ungdomar som nyligen anlänt till Sverige en utbildning med tyngdpunkt i det svenska språket, vilken möjliggör för dem att gå vidare i gymnasieskolan eller till annan utbildning. Språkintrouktion ska innehålla undervisning i grundskoleämnena svenska eller svenska som andraspråk. I övrigt ska språkintrouktion innehålla de ämnen och kurser som eleven behöver för sin fortsatta utbildning. Utbildningen får innehålla grundskoleämnena som eleven inte har godkända betyg i och kurser i gymnasieämnena (gymnasieförordningen kap 6).

Det är önskvärt att eleven, där det är möjligt, kan få följa undervisningen i någon av skolans nationella kurser. Det blir samtidigt en språkpraktik och ett led i integrationen i skolans vanliga undervisning.

Under tiden i språkintrouktion har eleven fortsatt stöd från kurator och skolsköterska på RCN.

Studiehandledning och undervisning i modersmålet

Skolan är skyldig att ge studiehandledning på modersmålet till de elever som behöver. All forskning visar att vi lär oss bäst på det språk vi bäst förstår (Se Skolinspektionen 2010/16). De lärare som arbetar med studiehandledning ska ha kompetens i sitt ämne och förmåga att lära eleven god studieteknik.

Modersmålsundervisning är undervisning i elevens hemspråk och erbjuds från förskoleklass i högst sju år, om minst fem elever i kommunen vill läsa språket. Undervisning ska hjälpa eleven att utveckla sitt eget språk och ge honom/henne möjlighet att lära sig om sin kultur. Modersmålsundervisning är inget nybörjarspråk utan eleven ska ha grundläggande kunskaper i språket och det ska vara ett dagligt umgängesspråk i hemmet. Barn som har minst en vårdnadshavare med ett annat språk än svenska som modersmål, har rätt till undervisning i detta språk.

Skolornas skyldigheter

Alla Huddinges skolor ska ha rutiner för hur mottagandet av nyanlända elever sker. Dessa rutiner ska vara väl kända av personal och finnas tillgängliga för vårdnadshavare. Av rutinerna ska framgå vilket innehåll skolintroduktionen har och hur nyanlända elever introduceras i klassen.

För varje elev ska göras en individuell planering där det också sker ett övervägande vilka för- respektive nackdelar olika åtgärder kan ha för den enskilde eleven. Varje elev har rätt till en undervisning som är organiserad utifrån dennes behov och förutsättningar. De ämneskunskaper eleven har med sig från tidigare skolgång ska tillvaratas och utvecklas.

Kontakterna med vårdnadshavaren

Forskning visar att goda föräldrakontakter har betydelse för de nyanlända elevernas möjligheter att lyckas bra i skolan. Därför behöver skolan, eleven och föräldrarna träffas flera gånger för en dialog och ett gemensamt utbyte. Dessa möten kan behandla förväntningar, information om vårt skolsystem, värdegrund, mål och arbetssätt samt utbyte av erfarenheter.

Uppföljning och utvärdering

Varje skola ska årligen

- bedöma i vilken grad de nyanlända elevernas behov av modersmålsundervisning, studiehandledning och undervisning i svenska som andraspråk kunnat tillgodoses,
- regelbundet se över sina rutiner för mottagning och introduktion,
- utvärdera effekterna av placeringen för den enskilda eleven.

Skolans ansvar att följa upp och utvärdera undervisningen, barns och ungdomars utveckling och deras skolsituation i stort omfattar alla elever.

Kontaktuppgifter RCN

Namn	Befattning	Telefon
Dan Fränkel	Enhetschef	535 33618
Camilla Divander	Kurator förskola- grundskola SkogåsTrångsund	53533706
Linda Dahlström	Kurator för förskola - grundskola Vårby	535 33709
Bahareh Bakhshayesh	Kurator för förskola - grundskola Flemingsberg	535 33703
Anneli Haugdal	Kurator för gymnasiet	535 33704
Susanna Nordin-Törnqvist	Skolsköterska	535 33702